

Kreativne radionice/igraonice u vrtiću za djecu s teškoćama u razvoju

Katić, Antonia

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:702280>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-11**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

ANTONIA KATIĆ

KREATIVNE RADIONICE/IGRAONICE U VRTIĆU ZA DJECU S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Završni rad

Pula, ožujak 2022

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

ANTONIA KATIĆ

KREATIVNE RADIONICE/IGRAONICE U VRTIĆU ZA DJECU S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Završni rad

JMBAG: 0115068927, izvanredni student

Studijski smjer: Rani predškolski odgoj i obrazovanje

Predmet: Pedagogija djece s teškoćama u razvoju

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Znanstvena grana: Posebne pedagogije

Mentor: doc. dr. sc. Dijana Drandić

Pula, ožujak 2022.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Antonia Katić, kandidat za prvostupnika ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (univ.bacc.praesc.educ.) ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

Antonia Katić

U Puli, 5. srpnja 2022. godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Antonia Katić dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom „Kreativne radionice/igraonice u vrtiću za djecu s teškoćama u razvoju“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 5. srpnja 2022. godine

Potpis

Antonia Katić

TABLICA SADRŽAJA

1) UVOD.....	5
2) DIJETE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU	6
3) DJEČJI VRTIĆ.....	9
4) ODGOJITELJ I NJEGOVA ULOGA U PROVOĐENJU KREATIVNO-STVARALAČKIH AKTIVNOSTI U DJEČJEM VRTIĆU S DJECOM S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU	15
5) KREATIVNO-STVARALAČKE AKTIVNOSTI	21
5.1. LIKOVNO-KREATIVNE AKTIVNOSTI U RADU S DJECOM S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU	21
5.2. PRIPOVIJEDANJE U RADU S DJECOM S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU	26
5.3. GLAZBENE AKTIVNOSTI U RADU S DJECOM S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU	28
5.4. SENZORNE AKTIVNOSTI U RADU S DJECOM S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU	29
5.5. TERAPIJA IGROM.....	31
6) RADIONICA/IGRAONICA „KOLIBRIĆI“ ZA DJECU S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU	34
7) ZAKLJUČAK.....	36
8) POPIS KORIŠTENE LITERATURE	37
9) NAPOMENA	39
10) SAŽETAK.....	40
11) SUMMARY.....	41
12) POPIS SLIKA.....	42

1) UVOD

Temu „Kreativne radionice/igraonice u vrtiću za djecu s teškoćama u razvoju“ odabrala sam jer već sedam godina volontiram u Radionici/igraonici „Kolibrići“ za djecu s teškoćama u razvoju radi koje sam zavljela kreativno stvaralački rad i općenito rad s djecom s teškoćama.

U sklopu brošure Društva „Naša djeca“ Opatija povodom obilježavanja 20. godina aktivnog rada i postojanja Radionice/igraonice za djecu s teškoćama u razvoju „Kolibrići“ opisala sam tehnike kojima se bavimo u radu s djecom s teškoćama uz mentore (edukacijskog rehabilitatora i psihologa) s ciljem poticanja kreativnog stvaralaštva koje ću opisati i u ovome radu.

Smatram da svatko od nas, bez obzira na teškoću ili neku drugu prepreku, može i treba biti kreativan:-

Kao budućem odgojitelju kreativno stvaralačke aktivnosti su metode koje ću koristiti tijekom cijelog radnog vijeka, osobito u radu s djecom s teškoćama.

Nažalost, u današnje vrijeme svjedoci smo toga da je teškoća sve više, a kvalitetnog rada i poticanja sve manje. Svojim radom želim prikazati različite kreativno stvaralačke načine kojima se djecu s teškoćama u razvoju može uključiti i uvesti u svijet mašte, kreativnosti, igre, učenja i zabave, te koje sve osobine odgojitelj, kao posrednik, u procesu uvođenja djece s teškoćama u razvoju u svijet kreativnog stvaralaštva mora imati.

2) DIJETE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Prema Konvenciji o pravima djeteta, kao najvažnijem međunarodnom dokumentu koji je usvojen u Ujedinjenim narodima 1989. godine, sva su djeca jednaka i moraju imati jednake mogućnosti, bez obzira na njihovu boju kože, vjeroispovijest, imovinsko stanje, teškoću ili sl. Republika Hrvatska ovaj dokument je potpisala 1991. godine, a ratificirala ga je 1992. te se time obvezala štiti i omogućiti ostvarivanje dječjih prava svakom djetetu.

Prema Daniels i Stafford (2003) do 19. stoljeća skrb za ljude s posebnim potrebama odvijala se u obliku njege u zatvorenim ustanovama. Djeca su bila ili zadržavana u domu unutar svoje obitelji koji su o njima skrbrili ili ih se slalo u posebne ustanove. Francuski liječnik Jean-Marc Itard je 1800. godine razvio posebnu metodu koja predstavlja prvi pokušaj odgoja djece s posebnim potrebama. U SAD-u su 1830. godine osnovane prve škole za slijepe i gluhe. Te škole su omogućivale obrazovanje djece s posebnim potrebama. Koristio se znakovni jezik, gestikulacije, kretnje i posebni sustavi komuniciranja. U tim su institucijama djeca živjela po principima internatskog odgoja, bez prisutnosti roditelja.

U Rusiji je proces posebne izobrazbe započeo nakon Oktobarske revolucije 1917. godine. Država je osiguravala potrebna sredstva za rad s djecom s posebnim potrebama, jer redovne škole nisu bile osposobljene za rad s njima. U to su vrijeme Vygotsky(1978) i drugi ruski pedagozi definirali interakcijsku teoriju prema kojoj društvena interakcija ima ključnu ulogu u kognitivnom razvoju djeteta. Vygotsky(1967) je opisao štetne utjecaje društvene izolacije osoba s posebnim potrebama. Smatrao je kako oblikovanje posebnog društvenog okruženja izvan obitelji i prijatelja, rađa drugu vrstu posebnih potreba koje uzrokuju društveno otupljivanje djece te su time djeca s posebnim potrebama bila još dodatno oštećenija radi nezadovoljavanja njihovih društvenih potreba.

U 20. stoljeću (1900.) talijanska liječnica Maria Montessori postala je zabrinuta radi djece koja su živjela na rubu siromaštva u Rimu. Sigurnost im je pružala unutar svoje dječje kuće. Vjerovala je da individualizirani rad djeci omogućuje njihovo aktivno sudjelovanje u donošenju izbora odnosno odluka i time djeca dolaze samostalno do rješavanja problema. Bila je uvjerena da djeca tako razvijaju sposobnosti koje im omogućuju brigu za sebe (Cook, Tessier i Ambruster, 1987).

Prema Daniels i Stafford (2003) u Europi, SAD-u i Kanadi roditelji su uključivali djecu u programe redovnih škola i dječjih vrtića. Na taj način djeca su bila manje izložena negativnim stavovima okoline. Početkom 50-ih godina 20. stoljeća djecisteškoćama zakonom je određeno pravo upisivati ih u dječje vrtiće i škole, prema zaštiti koja je definirana u američkom Ustavu. Sredinom 60-ih godina 20. stoljeća u SAD-u je započeo projekt Head Start, koji je predstavljao cjelovit program odgoja i zdravstvene skrbi djece predškolske dobi.

U taj su program 1972. uključena i djeca s teškoćama te je projekt postao povijesni model rada s djecom s teškoćama. U SAD-u je danas djeci s teškoćama omogućen primjeren rast i razvoj u inkluzivnim grupama te im se pomaže i preko javnih terapijskih službi.

U znanstvenoj i stručnoj literaturi, kao i u odgojno-obrazovnoj praksi često su se pojmovi „dijete s teškoćama“ i „dijete s posebnim potrebama“ izjednačavali.

Prema Drandić (2017) djetetoms posebnim odgojno-obrazovnim potrebama smatra se svako dijete koje ima teškoće u učenju radi čega mu je potrebna posebna odgojno -obrazovna podrška te se odnosi na svu djecu s teškoćama u razvoju, ali i na darovitu djecu. Dok su djecas teškoćama u razvoju ona koja pokazuju određena razvojna odstupanja i koja zbog toga trebaju dodatnu potporu i primjeren program školovanja i prilagodbe u okruženju s vršnjacima, kako bi im olakšali uključivanje u redovan odgojno-obrazovni proces.

Djeca s teškoćama imaju različite biološke poteškoće koje ometaju djetetovu sposobnost funkcioniranja u vanjskom svijetu. Prema Greenspan, Wieder i Simons (2004) te teškoće možemo podijeliti u tri skupine:

1. Teškoće u senzoričkoj reaktivnosti: dijete ima teškoće u moduliranju informacija koje putem osjetila vida, sluha, dodira, njuha, okusa i svijesti prima iz okoline;
2. Teškoće u obradi informacija: dijete ima teškoće u osmišljavanju senzoričkih podataka koje prima;
3. Teškoće u stvaranju i nizanju ili planiranju odgovora: dijete može imati problema s voljnim kretanjem svog tijela u prostoru.

Prema Državnom pedagoškom standardu predškolskog odgoja i naobrazbe (čl. 4, 2008) djecom s teškoćama smatraju se:

- djeca s oštećenjem vida,
- djeca s oštećenjem sluha,
- djeca s poremećajima govorno-glasovne komunikacije,
- djeca s promjenama u osobnosti uvjetovanim organskim čimbenicima ili psihozom,
- djeca s poremećajima u ponašanju,
- djeca s motoričkim oštećenjima,
- djeca sniženih intelektualnih sposobnosti,
- djeca s autizmom,
- djeca s višestrukim teškoćama,
- djeca sa zdravstvenim teškoćama i neurološkim oštećenjima (dijabetes, astma, bolesti srca, alergije, epilepsija i slično).

Lakšim teškoćama djece smatraju se:

- slabovidnost,
- naglušnost,
- otežana glasovno-govorna komunikacija,
- promjene u osobnosti djeteta uvjetovane organskim čimbenicima ili psihozom,

- poremećaji u ponašanju i neurotske smetnje (agresivnost, hipermotoričnost, poremećaji hranjenja, enureza, enkompreza, respiratorne afektivne krize), motorička oštećenja (djelomična pokretljivost bez pomoći druge osobe),
- djeca sa smanjenim intelektualnim sposobnostima (laka mentalna retardacija).

Težim teškoćama djece smatraju se:

- sljepoća,
- gluhoća,
- potpuni izostanak govorne komunikacije,
- motorička oštećenja (mogućnost kretanja uz obveznu pomoć druge osobe ili elektromotornog pomagala),
- djeca značajno sniženih intelektualnih sposobnosti,
- autizam,
- višestruke teškoće (bilo koja kombinacija navedenih težih teškoća, međusobne kombinacije lakših teškoća ili bilo koja lakša teškoća u kombinaciji s lakom mentalnom retardacijom).

3) DJEČJI VRTIĆ

Prema članku 5. Državnog pedagoškog standarda i naobrazbe (2008) programi rada za djecu s teškoćama provode se s djecom starosne dobi od šest mjeseci do polaska u školu, i to uključivanjem djece u:

- odgojno-obrazovne skupine s redovitim programom,
- odgojno-obrazovne skupine s posebnim programom,
- posebne ustanove.

Programi usmjereni na dijete oblikovani su na temelji vjere u ideale demokracije prema kojima individualizirano poučavanje omogućuje rast svakog pojedinog djeteta, djeci omogućuje mogućnost izbora i potiče djecu na daljnji rast, razvoj i učenje, djeci je omogućeno aktivno učenje, stvara se povezanost s obiteljima djece i time se potiče obitelji na neposredno uključivanje u odgoj svoje djece (Daniels i Stafford, 2003).

Dječji vrtić je ustanova koja pruža organizirane oblike institucionalnog odgoja i skrbi za djecu predškolske dobi. Sva su djeca obvezna sudjelovati u predškolskom programu godinu dana prije polaska u školu u dobi od 6 godina.

Osim u dječjem vrtiću, djeca mogu sudjelovati i u drugim predškolskim programima u drugim zakonom priznatim ustanovama: osnovnim školama i igraonicama, u knjižnicama i drugim zdravstvenim, društvenim, kulturnim i sportskim organizacijama. Postoje razne vrste programa i obično su kratkog trajanja.

Program ranog predškolskog odgoja i obrazovanja koji se provodi u dječjim vrtićima spada u opću nadležnost Ministarstva znanosti i obrazovanja. Odgoj i obrazovanje djece rane i predškolske dobi u dječjem vrtiću ostvaruje se na temelju Nacionalnog kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje i kurikulumu dječjeg vrtića. Integrirani kurikulum obuhvaća sva područja djetetova razvoja, odnosno holistički gleda na dijete i njegov razvoj. Pri planiranju odgoja i obrazovanja odgajatelj mora uzeti u obzir djetetovu slobodu izbora aktivnosti (teme za koje djeca pokazuju interes), pri čemu te aktivnosti integriraju različita područja znanja.

S obzirom da djeca uče istražujući svijet oko sebe i surađujući s drugom djecom i odraslima, kurikulum omogućuje druženje djece različite dobi i različitih sposobnosti.

Oblik integriranog kurikulumu u kojem djeca, prema vlastitim interesima i mogućnostima, uz suradnju s drugom djecom i uz nenametljivu asistenciju odgajatelja, poduzimaju

različite istraživačke i druge aktivnosti u kojima aktivno stječu iskustva i znanja kurikulum je primjeren svakom djetetu (prema Slunjski, 2012).

Okruženje za učenje i stjecanje iskustva učenja je poticajno, konkretno i zanimljivo djetetu.

Rad u inkluzivnim grupama daje rezultate i pruža učenje svima, i redovnoj djeci i djeci s teškoćama.

Dječji vrtić mora biti strukturiran tako da dnevni program bude konzistentan i predvidiv, komunikacija i interakcija s vršnjacima je važna, jer djeca rednog razvoja predstavljaju modele jezičnih, socijalnih i vještina ponašanja.

Prema Daniels i Stafford (2003) dječji vrtić kao inkluzivna ustanova u grupama mora zadovoljiti:

1. Potporu obiteljima u dostizanju osobnih ciljeva (ciljevi i prioritete grupe su jednaki ciljevima i prioritetima obitelji djeteta s teškoćama ili s posebnim potrebama);
2. Pobuđivanje sudjelovanja i napretka djece (cilj inkluzije je pomoći djeci da uče jedni od drugih, da budu uspješni u učenju i radu);
3. Pobuđivanje razvoja u bitnim područjima (spoznajni razvoj, komunikaciju, igru, društveni razvoj, skrb za samog sebe, razvoj samopouzdanja i samosvijesti);
4. Oblikovanje i pobuđivanje društvene kompetencije (društvene vještine su važne za djecu s teškoćama i s posebnim potrebama, jer se nezadovoljene društvene potrebe iz djetinjstva protežu kroz cijeli djetetov život);
5. Pomoć pri generaliziranju sposobnosti (djeca moraju biti sposobna upotrijebiti određenu sposobnost u različitim situacijama);
6. Poticaji i priprema za normalizaciju iskustava (neka djeca s teškoćama mogu učiti i razvijati se u granicama redovnog razvoja).
7. Sprječavanje budućih teškoća i posebnih potreba (djeca sa slabijim sposobnostima komunikacije često imaju slične poteškoće kad su starija što dovodi do određenih poteškoća s učenjem).

1.1. SIGURNO OKRUŽENJE

Okruženje je samo po sebi odgajatelj djece koja u njemu borave. Djeca predškolske dobi uče, istražuju i u svojem razvoju koriste sve osjete stoga svi aspekti njihova okruženja utječu na poruke i informacije koje će djeca primiti.

Tjelesni prostor mora biti uređen na način da zadovoljava sve dječje potrebe: za igrom, jelom, spavanjem, hranjenjem, hodanjem, sjedenjem, tetošenjem, istraživanjem, puzanjem i obavljanjem higijene. Također, važno je da je tjelesni prostor uređen tako da i odgovara na kognitivne, emocionalne, društvene i tjelesne zahtjeve djece o kojima odgojitelj brine.

1.2. ISTRAŽIVAČKE AKTIVNOSTI KOD DJECE

Dijete počinje s istraživanjem već od rođenja. Kako dijete raste, tako raste i njegova potreba za istraživanjem i stvaranjem. Razlozi za istraživanje su: prirodna znatiželja, odvažnost i neustrašivost, učenje „čineći“, pošteđeni kriticisma i socijalnog odbijanja nisu blokirani pozitivnim i negativnim životnim iskustvima.

Istražujući, dijete je u stalnoj interakciji s okruženjem. Tako zadovoljava svoju potrebu za upoznavanjem i objašnjavanjem svijeta oko sebe. Gradi nove i objašnjava spoznaje koje već ima o nekoj pojavi ili predmetu. Uči kroz istraživanje bez obzira na dob (Došen-Dobud, 1995).

Razlikujemo dvije vrste motivacije, unutarnju (intrinzična) i vanjsku (ekstrinzična), koje potiču djecu na razne aktivnosti, i na želju i potrebu djeteta za istraživanjem.

Brojni su primjeri intrinzično motiviranih ponašanja u djece u prvim godinama života vidljivih kroz istraživačke aktivnosti. Djeca istražuju razne predmete, neoblikovani/otpadni materijal, prirodne pojave, okolinu, zvuk, boje, vodu, pijesak, brašno, tijesto, glinu, plastelin, magnete itd.

Intrinzično motivirano ponašanje u igri, kao i u istraživačkim aktivnostima, dijete pokazuje spontano, samo od sebe, a jedina svrha mu je unutarnje zadovoljstvo koje prati to ponašanje.

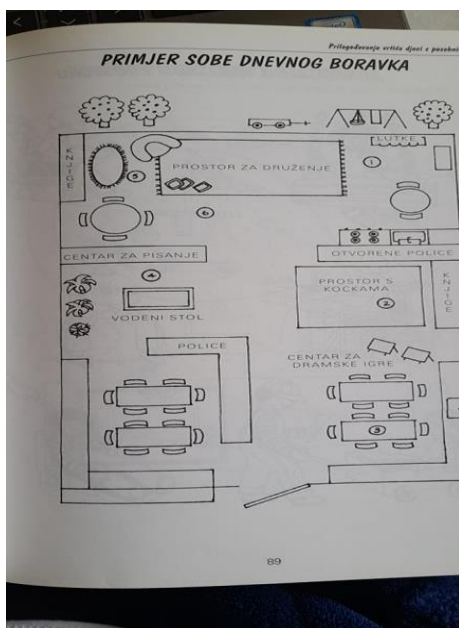
Unutarnja (intrinzična) pokretačka snaga pokazala se u djece djelotvornijom ako joj se pridružila i ona vanjska (ekstrinzična) – ako su imali pažljivu publiku, priznanje i pozitivnu potporu, posebice od strane odraslih promatrača (roditelja, odgajatelja) pa i druge djece (Došen-Dobud, 1995.).

Okruženje mora biti živopisno, privlačno, mora pružati mogućnost individualne igre, igre s vršnjacima, igre s odgajateljima i dr. Okruženje mora biti dobro osmišljeno i organizirano kako bi se dijete osjećalo sigurno i zainteresirano za aktivnosti (StokesSzanton, 2005).

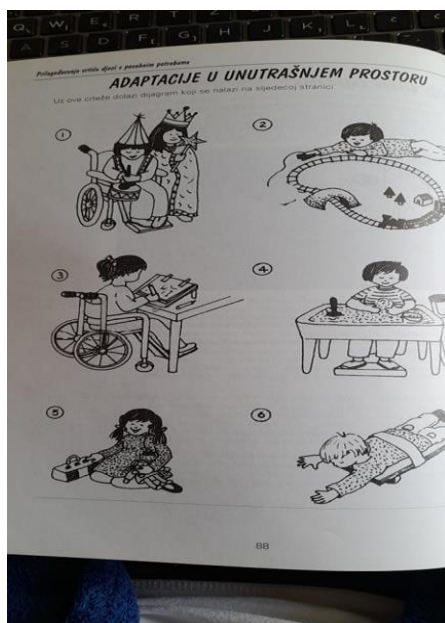
Vrtićka soba je organizirana u centre aktivnosti koji odgovaraju interesima i razvojnim sposobnostima sve djece. Centri aktivnosti bit su kvalitetnih programa koji odgovaraju svakom djetetu jer djeci omogućuje samostalno baratanje s materijalima koji su im ponuđeni i otvara djetetov put ka samostalnosti.

Osnovni namještaj koji se koristi je isti namještaj koji se koristi za djecu s teškoćama ili posebnim potrebama. Međutim, nekoj djeci je potreban posebno adaptiran namještaj ili oprema, ili bogatije opremljena soba (poput senzoričke opreme).

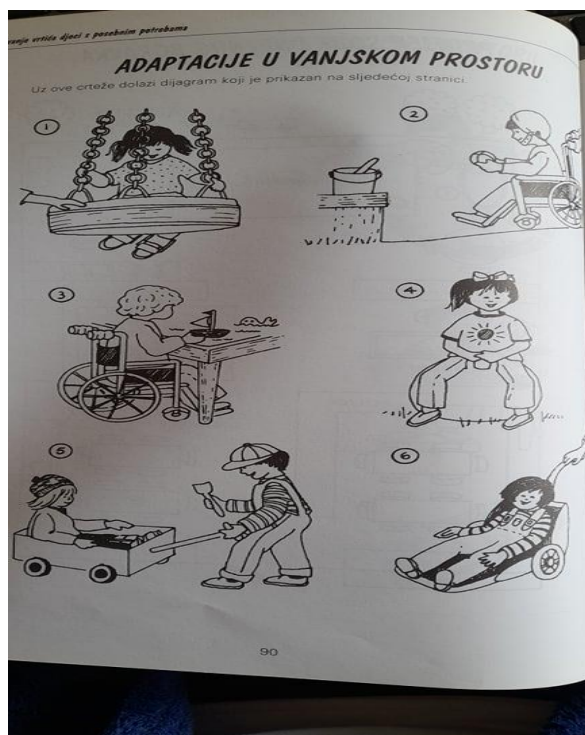
Kad se rade planovi s roditeljima, ravnatelj ustanove i odgojitelj koji provodi programe moraju razgovarati o posebnim zahtjevima koje treba ispuniti, a tiču se opremanja prostora djeteta u kojem će svakodnevno boraviti.

Slika 1. Primjer sobe dnevnog boravka iz priručnika Daniels i Stafford (2003) *Kurikulum za inkluziju*.

Slika 2. Adaptacija prostora iz priručnika Daniels i Stafford (2003) *Kurikulum za inkluziju*.

Slika 3. Primjer adaptacije vanjskog prostora iz priručnika Daniels i Stafford (2003) *Kurikulum za inkluziju*.

1.3. INKLUZIVNE GRUPE

U inkluzivnim grupama djeca urednog razvoja i djeca s teškoćama uče jedni od drugih, rastu i razvijaju se i surađuju.

Društveni odnosi pomažu djeci stvoriti prijateljske odnose i pozitivne društvene vještine (Snell i Vogtle, 1996). Uspješna inkluzija i pokušaji u prvim godinama života djece s teškoćama predstavljaju osnovu za daljnju integraciju kroz cijeli život. Prisutnošću u programima lokalne zajednice omogućen im je određen razvoj spretnosti koje su potrebne za uspješno i neovisno djelovanje u zajednici.

Inkluzija doprinosi i djeci urednog razvoja. Oni razvijaju razumijevanje, postaju osjetljiviji i bolje razumiju različitosti.

Prema Hansen, Kaufmann i Walsh (2006) planiranje je važan dio stvaranja i primjene kurikuluma jer pomaže odgajateljskom timu u suradnji, pomaže u izbjegavanju nedoumica oko odgovornosti i uloga. Planiranje je obavezno jednom tjedno i odgajatelji ga moraju uvrstiti u svoj raspored.

Sadržaji kurikuluma trebaju proizlaziti iz najmanje tri izvora (Hansen, Kaufmann i Walsh (2006):

1. iz promatranja djece i ciljeva koje je odgajatelj za njih postavio;
2. iz razumijevanja odgajatelja grupe kao cjeline;
3. iz znanja odgajatelja o djeci i njihovom razvoju.

Razlikujemo dugoročno i kratkoročno planiranje aktivnosti.

Dugoročno planiranje se bavi se svakom grupnom aktivnošću, nego uključuje shematski plan glavnih događanja u vrtiću za aktivnu godinu. Dugoročnim planiranjem odgajatelj mora utvrditi razvojne osobine djece u grupi i planirati kako voditi djecu kroz tipične i posebno razvojne faze.

Kratkoročno planiranje se radi jednom na tjedan. Odgajateljski timovi razgovaraju o interesima i individualnim problemima djece, donose odluke o projektima koji će se provoditi i promjenama koje će obaviti u centrima aktivnosti (ukoliko su potrebne).

4) ODGOJITELJ I NJEGOVA ULOGA U PROVOĐENJU KREATIVNO-STVARALAČKIH AKTIVNOSTI U DJEČJEM VRTIĆU S DJECOM S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Odgovitelj koji radi s djecom s teškoćama mora imati široka saznanja o razvoju djece. Iskustvo može pomoći odgojiteljima da u inkluzivnim grupama sigurnije opažaju različite stilove učenja djece, lakše uočavaju potrebe djece sukladno s njihovim mogućnostima i težnjama te na taj način im pristupaju.

Važno je za osobe koje rade u inkluzivnim programima da u te programe vjeruju, da spoznaju načine učenja djece i kako im mogu pri tome pomoći.

Obitelj je djetetov prvi i primarni odgojitelj. Sudjelovanje obitelji u radu s odgojiteljem je izrazito važno radi ostvarivanja napretka kod djece s teškoćama i posebnim potrebama, radi djetetova rasta i razvoja.

Neke od najvažnijih zadaća kao odgojitelja koji rade s obiteljima djece s teškoćama u razvoju ili s posebnim potrebama je pomoći naći načine rada s djecom sukladno s djetetovim sposobnostima i mogućnostima kako bi se zajednički mogli suočiti s problemima i pronaći načine za rad s djecom.

Tematsko poučavanje izrazito je važno u radu s djecom s teškoćama. Prema Daniels i Stafford (2003) kurikulum koji se razvija oko središnje teme potiče djecu na razmišljanje i stvaranje pojmovnog mišljenja. U ranoj dobi, djeca ideje o pojmovima razvijaju tako što zapažaju i pamte značajke svojih iskustava koje temelje na dvije vrste osobina:

- a) nepromjenjivo, odnosno ono što se stalno događa,
- b) promjenjivo, odnosno ono što se događa povremeno.

Djeca s godinama i iskustvom razvijaju svoje poznavanje događaja i pojmova, predviđaju, istražuju, mijenjaju pretpostavke i donose zaključke.

Kad odgojitelji tematski organiziraju kurikulum, djeci omogućuju i pružaju prilike za organiziranje pojmovnog razmišljanja. Djeca plan i program postavljaju u odnos sa svojim životnim iskustvima i u njih uključuju regionalne i kulturne varijacije. Time djeci i odgojitelji zajedno stvaraju kurikulum i svima se omogućuje da u životu i radu u vrtiću doprinesu nečim svojim. Tematski rad i kurikulum pomažu djeci u usvajanje pojmovnih procesa. Kad se djeca susreću s nekom temom mnogo puta, na mnogo različitih načina, tijekom cijelog dana provedenog unutar skupine, počinju se oslanjati na način kojim primaju informacije.

Stvaraju višestruke mogućnosti za vježbanje osnovnih vještina u razvoju. Tijekom različitih aktivnosti istražuju materijale u kojima uče svojim „rukama“ i skupljaju autentične informacije o pojedinim temama.

Teme djeci pomažu organizirati primljeno znanje tako da ga lako pamte i da im bude lako dostupno. Teme koje odgojitelj bira moraju biti povezane s interesima i iskustvima djece i s općom razinom na kojoj se nalaze njihove vještine razmišljanja.

Tema koju odgojitelj bira mora obuhvaćati cijeli djetetov dnevni program i svakodnevne rutine te prožimati izborni materijal koji djeca imaju na raspolaganju (slagalice, knjige, igračke, didaktički materijali i sl.).

Jedna tema može se obrađivati najmanje tjedan dana, a odluku da je tema gotova donosi odgojitelj kad osjeti da je grupa s njom završila ili kad se zainteresira za nešto drugo.

Djeca s teškoćama imaju velike koristi od tematskog pristupa kojeg odgojitelj u suradnji s roditeljima bira i nudi djeci. Djeci daje priliku da iz prve ruke dožive temu i vrijeme da vježbaju vještine kako bi se funkcionalno iskoristio tematski materijal.

Mnoga djeca s teškoćama u učenju moraju konstantno učiti iz početka da bi stekla i zadržala nova znanja, vještine, rječnik.

Odgojitelji djeci kroz tematski pristup pružaju individualiziranu podršku za osobno usvajanje znanja svakog djeteta. Sva se djeca međusobno razlikuju po predispozicijama za rješavanje problema, interesima, vještinama koje posjeduju, sposobnostima za kretanje kroz određeni slijed aktivnosti, ovisno o poticaju koji im pruža odgojitelj.

Prema Bruner (1966) da bi kurikulum bio djelotvoran mora sadržavati različite načine poticanja djece, odnosno „mnoge tračnice koje vode ka istom općem cilju“. Opisao je podršku koju pruža odgojitelj kao metodu nadograđivanja i poticanja, a Vygotsky (1978) je istaknuo kapacitet za pružanje podrške, stil koji program nudi, opremu i materijal koji su djeci ponuđeni imaju značajan utjecaj na uspješnost poučavanja i učenja.

Za djecu koja imaju teškoće s obradom informacija ili probleme u razvoju pojmova, vrlo je važno da se teme nadovezuju na postojeće znanje djeteta. Odgojitelji moraju pažljivo „slušati“ što djecu zanima, što im je potrebno, da bi mogao napraviti tematski pristup kurikulumu koji počinje od točke na kojoj se sva djeca nalaze i pažljivo s djecom kreće u usvajanje i učenje nepoznatog.

Slika 4. Korištenje kartica dnevnih aktivnosti iz priručnika Daniels i Stafford (2003) *Kurikulum za inkluziju*.

Problem za mnogu djecu s posebnim potrebama predstavlja uopćavanje ili transfer znanja stečenog u vrtiću na druga mjesta i okolnosti (Vaughn, Bos i Lund, 1986). Ako dijete uz upute odgojitelja vježba zakopčavanje gumbiju, to ne znači da će samo moći zakopčavati gumbe kod kuće. Tematski pristup djeci nudi prilike da u vrtiću igraju uloge ili simuliraju situacije iz života i pomaže im da ta znanja i vještine primijene u drugim okolnostima. Odgojitelji moraju prihvatiti te izazove i pomoći djeci u personaliziranju naučenog.

Tijekom cijelog dana provedenog unutar skupine, može se poticati govor i jezične sposobnosti kod djece uz pomoć modela koji predstavlja odgojitelj, kao i vršnjaka s kojima je dijete u interakciji.

Tijekom aktivnosti koje djeca biraju, odgojitelj ih mora poticati da izražavaju svoje izbore, dijele informacije, pregovaraju, rješavaju probleme i otkrivaju. Djeca time uče i otkrivaju odnose između sebe, predmeta i događaja.

Odgojitelj pri odabiru materijala mora promatrati razinu djetetova sudjelovanja, zapažati kvalitetu djetetova funkcioniranja, raznovrsnost iskustava, razine izazova i uključivanje djeteta u aktivnosti s drugima. Moraju pripremati individualizirane odgojno-obrazovne planove na

osnovi informacija koje imaju o dječjem razvoju, kao i različitim obrascima učenja svakog djeteta.

Odgojitelj mora biti poticatelj socijalnog i emocionalnog razvoja svakog djeteta. Odgojitelj koji poštuje druge vjeruje da svako dijete može učiti. Kad za odgojitelja kažemo da je topao, mislimo na to da je prijateljski nastrojen, i osjetljiv kao i na to da se trudi da djeci bude ugodno, da ih podržava, pomaže i cijeni (Kostelnik, 1997).

Odgojitelj mora prihvaćati emocije koje dijete pokazuje, ne ih poricati ili prisiljavati dijete da im se suprotstavlja ili ignorira. Da bi dijete razvijalo socijalne vještine, odgojitelj mora osigurati ozračje prihvaćanja i uvažavanja. Kad se dijete osjeća prihvaćeno i poštovano, ono te osjećaje može proširiti na odnose i interakciju sa svojim vršnjacima. Odgojitelj se u radu s djecom s teškoćama mora usmjeriti na trud, a ne na ishod. Djeca moraju biti potaknuta na aktivno sudjelovanje različitim kreativno stvaralačkim načinima o kojima ću pisati u sljedećem djelu završnog rada.

Socijalne vještine odgojitelj može poticati na nekoliko načina:

- a) Učenje po modelu: učenje po modelu u kojem djeca i odrasli jedni prema drugima međusobno ophode u ljubaznom, iskrenom i razumnom rješavanju problema je najdjelotvornije jer se pozitivno ponašanje djetetu pokazuje u kombinaciji s riječima (Kostelnik, 1997).
- b) Jasna pravila: pravila su jednostavna, jasna, specifična i izražena pozitivno te jednaka za svih.
- c) Logične i odgovarajuće posljedice ponašanja: pozitivne posljedice (osmijeh, riječi ohrabrenja) potiču ponavljanje poželjnog ponašanja, dok ispravljajuće posljedice smanjuju njihovo javljanje.
- d) Prilike za igru i izbor: centri aktivnosti s raznovrsnim materijalima pružaju djeci prilike za istraživačku igru, djeci se nude na izbor aktivnosti, potiče se samostalno učenje, donošenje odluka.
- e) Mala grupa: manje grupe djeci omogućuju više prilika za međusobnu izgradnju uzajamnih odnosa.
- f) Obilje prostora i materijala: moraju omogućivati djeci kreativnost i socijalne interakcije.
- g) Suradničke aktivnosti: djeca uče jedna od drugih, pregovaraju o posjedovanju materijala, rješavaju sukobe, uče se razgovoru i rješavanju problema (Abraham, Morris i Wald, 1993).
- h) Vršnjaci kao modeli za stjecanje socijalnih vještina: djeca urednog razvoja mogu djeci s teškoćama pokazivati neke vještine, potaknuti ih na imitiranje njihove interakcije.
- i) Potkrepljivanje pozitivnog socijalnog ponašanja
- j) Razumijevanje individualnih razlika: odgojitelj koji prihvaća individualne razlike svakog djeteta, svojim primjerom potiče ostalu djecu na prihvaćanje inkluzivnih stavova.

- k) Vrijeme: odgojitelj svakog dana mora osigurati djeci sat ili više za aktivnosti samostalnog odabira aktivnosti i igre.
- l) Poticanje pozitivnih interakcija i samokontrole: dnevnim rasporedima u riječima i slici koje sva djeca mogu razumjeti i pratiti, primjerice kartice dnevnih aktivnosti.
- m) Različite vrste igara: odgojitelji trebaju promatrati dječju igru i na razne načine joj doprinositi na kvalitetan način. Djeca koja imaju ozbiljna tjelesna, mentalna ili oštećenja vida i sluha imaju puno koristi kad odgojitelj rukovodi njihovim aktivnostima, sve dok ih nisu u stanju sama izvesti. Odgojitelj je promatrač djetetove igre, ali ne inicijator u smislu da igru ometa. Odgojitelj mora slijediti dijete i pri tome imenovati i potvrđivati ono što dijete prilikom slobodne igre ili aktivnosti radi. Kada odgojitelj slijedi, potvrđuje, oponaša i imenuje ono što djeca s komunikacijskim teškoćama samoinicijativno rade, što im se događa i kako se osjećaju, odgojitelj koristi djetetove senzo-psiho-motorne posebnosti kako bi sudjelovao u djetetovom svijetu doživljavanja i kako bi se s djecom povezo (prema Rade, 2015).

Suradnja znači da djeca, ali i odgojitelj uče jedni od drugih, upoznaju različite perspektive, stavove, ideje i razvijaju svoje perspektive, stavove i ideje. Mnoge su prednosti suradničkog učenja (Slunjski, 2001):

- suradničko učenje i istraživanje ideja s drugom djecom,
- omogućivanje kognitivnog razvoja,
- razvoj vještine vođenja kod djece,
- osjećaj pripadnosti i uvažavanja,
- pružanje podrške u razvoju vještina kod djece,
- uspostavljanje pozitivnih stavova prema postignuću i društvenom razvoju.

Autor Rade (2015) naglašava da u djetetovu životu odgojitelj mora dijete voditi kroz strukturirane situacije, vježbe i sustavno podučavanje. Da bi neku djecu nešto naučili moramo uložiti puno volje i truda.

Situacije sustavnog podučavanja su one u kojima se nešto uvježbava, točno se zna kako i što se nešto treba napraviti. Kroz korištenje komunikacijsko govorno-motoričkih aktivnosti, odnosno sve one radnje kojima ostvarujemo interakciju s djetetom i time unaprjeđujemo djetetovu komunikaciju, jezično-govorno sporazumijevanje, glasovno-govornu produkciju i motoričko funkcioniranje, djetetu šaljemo „višejezičnu“ poruku. Kombinirajući i integrirajući sve oblike i razine djelovanja potičemo različita područja djetetova razvoja.

Slijediti djetetove aktivnosti znači čekati, slijediti, potvrđivati i imenovati sve ono što dijete čini pritom ostvarujući kontakt očima.

Slika5. Imenovanje predmeta kojima obrađujemo temu iz priručnika Daniels i Stafford (2003)
Kurikulum za inkluziju.

5) KREATIVNO-STVARALAČKE AKTIVNOSTI

Svako dijete ima potencijal za izražavanje svoje kreativnosti.

Kreativnost je mentalni proces koji uključuje stvaranje nekih novih ideja i pojmova, novih rješenja problema te stvaranje novih veza između postojećih ideja ili pojmova.

Kreativnost je kombinacija motivacije, otvorenosti, znatiželje i autonomije, kreativnog mišljenja čovjeka, prijemčivosti za okolni svijet, želje za promjenom, mašte, invencije, dara pronalazjenja, smisla za bitno, kritičnosti....

Kreativno stvaralačkim aktivnostima djecu se potiče na istraživanje, kritičko razmišljanje, uočavanje veza i odnosa unutar sebe samih, kao i svijeta koji ih okružuje, na stvaralaštvo, na izražavanje svojeg unutarnjeg svijeta, misli i osjećaja, uče se autonomiji, samopoiimanju sebe, vrednovanju sebe i svojega rada, poštivanju drugih. U ovome djelu završnog rada pisat ću o različitim kreativno stvaralačkim aktivnostima kojima djecu s teškoćama odvodimo u svijet mašte, svijet kreativnosti, svijet izražavanja svojih osjećaja i samih sebe koje sam koristila u radu s djecom s teškoćama u razvoju tijekom volontiranja na Radionici/igraonici „Kolibrići“ te što sam prilikom korištenja ovih tehnika primijetila.

Kreativno stvaralaštvo postiže svoj cilj stvaranjem sigurnosti i samopouzdanja kod djeteta i povjerenja u vanjski svijet, praktičnog i produktivnog rada, zabave i druženja.

5.1. LIKOVNO-KREATIVNE AKTIVNOSTI U RADU S DJECOM S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Modeliranje glinom

Ona služi kao most između osjetila i emocija, odlično reagiraju djeca a ADHD-om, djeca nižeg samopouzdanja i djeca s agresivnim i autoagresivnim ponašanjem jer mogu bušenjem i modeliranjem gline destrukciju izvoditi na prihvatljiv način. Djeca se uče prepoznavanju boja te sukladno s raspoloženjem toga dana odabirom boje prikazuju svoje trenutno raspoloženje, što ih tišti i to „rješavaju“ modeliranjem.

Glina, slikanje prstima, pijesak, voda, slikanje tabanima djeci osiguravaju i omogućuju dobra taktilna iskustva. Osjetilno iskustvo izrazito je važna spoznajna funkcija. Dijete razlikuje koja su mu sredstva ugodna na dodir, a koja nisu (prema Oaklander, 1996).

Izrazito dobra vježba koju sam isprobala u radu s djecom je „Pogodi što je to“. U vreću sam stavila različite predmete: neke glatke, mekane, neke tvrde, gumene. Djeca su u vreću stavila ruke i na moj znak morala vaditi sve mekano, sve tvrdo, sve gumeno itd. Zatim smo radili vježbu ispisivanja slova na leđa kao metodu opuštanja, ali i uočavanja pokreta kojima

izvodimo neko slovo ili riječ: neka slova su manja, kraća, neke riječi su glatke, neke deblje, neke tople, neke hladne itd.

Slika 6. Modeliranje glinom¹

Konstruktivske tehnike

U ovoj tehnici upotrebljavaju se osim kolaž papira i razni netipični materijali poput odbačenih predmeta i igračaka, različitih tekstura tkanine, komadići potrganih, beskorisnih i odbačenih predmeta, gumbići, plastični luftići, stari časopisi, predmeti iz svakodnevnog života, kutije, i ambalaže, lišće, kamenje i sl.

Ovakvi materijali su vrlo poticajni svojom raznolikošću, a zbog neuobičajenosti djecu potiču na stvaralačko razmišljanje, maštu i nude široki krug različitih senzornih iskustava.

¹preuzeto sa stranica DND Opatija https://scontent.fzag4-1.fna.fbcdn.net/v/t39.30808-6/275383999_3239134459700947_7771109589510379754_n.jpg?_nc_cat=107&ccb=1-5&_nc_sid=8bfeb9&_nc_eui2=AeH0TzawchyPUzQj8wtsZGjAm5r7VpbcyW SbmvtWltzJZB4NlrU96SyzrCsrGNO8j4xy_F-KPEzdOHSQjbmDB85u&_nc_ohc=KjActMvxGUoAX8aQ6UB&_nc_ht=scontent.fzag4-1.fna&oh=00_AT-j16hQxYpXYukHLhqzgrXLBFi6soyjVtTUo23w6CxA&oe=6234A1F9

Slika 7. Konstrukcijske tehnike, preuzeto iz brošure DND Opatija

Tehnika kaširanja

Kroz ovu tehniku djeca prolaze put od destrukcije prema konstrukciji kroz raznolike motoričke zadatke i auditivno poticajnu aktivnost. Jednostavnim načinom oblikovanja velikih i čvrstih predmeta kod djece se potiče razvoj samopouzdanja i samopoštovanja. Ova tehnika češće se koristi u starijoj grupi djece jer postupak potiče razvoj strpljivosti i osjećajaza suradnju.

Slika 8. Tehnike kaširanja, preuzeto iz brošure DND Opatija

Tehnike bojanja i slikanja vodenim boja, temperama, flomasterima i bojicama

Upotrebom ovih tehnika, dijete razvija motoriku koja utječe na grafomotoriku, a kod starije djece ona im pruža više samopouzdanja. U slučaju djece kod koje je prisutan motorički nemir, u radionici im ponudimo stajanje štafelaje te im stajanje crtanje omogućava da zadovolje svoju potrebu za kretanjem.

Cilj je poticati djecu da kroz igru koja ih veseli, razviju svoje potencijale do maksimuma. Teme kreativnih likovnih aktivnosti su aktualne teme iz djetetovog života (prijatelji, rođendan, specifičan strah, obitelj), izrada maski i lutaka, crtanje linija, različiti otisci, prorađivanje tema koje su specifične za određeno razdoblje, bilo da se odnosi na godišnjedoba ili na prigodne događaje, obilježavanje prigodnih datuma (Međunarodni dan obitelji, Sveti Nikola, Božić i Nova Godina, Valentinovo, Uskrs), likovno stvaranje potaknut drugim medijima i integrirano u sklopu rada radionice (slušanjem priča, glazbe...).

Slika 9. Oslikavanje tehnikom tempere, autoportret ²

Ples pisanja

Koristeći „Ples pisanja“ u svom radu s djecom s teškoćama razvijamo djetetovu svijest o pokretima i njihovo izražavanje. „Škrabanje“ u suradnji s pokretima koji se izvode uz asistenciju roditelja prateći zvukove u pozadini djeci omogućuju pratiti ritam, izražavati ono što čuju, što osjećaju. Primjerice, vježba „Vulkan“ kojom djeca ritmiziraju pokrete erupcije vulkana koji čuju na CD-u (prema Oussoren, 2008).

Ples pisanja djeci posebice pomaže u stvaranju i usavršavanju pokreta fine i grube motorike.

²preuzeto sa stranica DND Opatija: https://scontent.fzag4-1.fna.fbcdn.net/v/t31.18172-8/20229665_1947780295503043_4371411876556522438_o.jpg?_nc_cat=109&ccb=1-5&_nc_sid=730e14&_nc_eui2=AeGo2PdQdnv_p8VbDE9YAQ1ZgSU-kii8iTmBJT6SKLyJOW1D69YIHnRTZkiCpzagRy2V0yNdyHdSo8RLXLR_oui&_nc_ohc=W07Fjd08VpMAX-ZBs5D&_nc_ht=scontent.fzag4-1.fna&oh=00_AT_LxQo0NILI0bLtCPU0fM1cRUebED6IHijWN2HuUpm6w&oe=62551A8F

Slika 10. Ples pisanja³

Slika 11. Ples pisanja⁴

³preuzeto sa stranica DND Opatija: https://scontent.fzag4-1.fna.fbcdn.net/v/t39.30808-6/274865844_3233740003573726_4837266112548113698_n.jpg?_nc_cat=105&ccb=1-5&_nc_sid=8bfeb9&_nc_eui2=AeFe_UAqUjWzFgu3_xgz7FMSvIOMaj8X8568g4xqPxfznqT5rGABVzhc_aaf5I0Uu-MQlpE0EdZ3jurpytibMLMM&_nc_ohc=_5mfHME6e9QAX-1cWrv&_nc_ht=scontent.fzag4-1.fna&oh=00_AT-Z349rOG9MYQeZHG8LQgec3sUfqYwB0lkg76bq7BLTPg&oe=6235D9FE

⁴preuzeto sa stranica DND Opatija: https://scontent.fzag4-1.fna.fbcdn.net/v/t39.30808-6/274832384_3233730896907970_737887051378901937_n.jpg?_nc_cat=106&ccb=1-5&_nc_sid=8bfeb9&_nc_eui2=AeGw_8H0mA5BV6NAGsywpd88qeLcG7PWjRqp4sIbs9aNGiXVPV6puvc8oCTHHWV54akLIKSFxqgFcv3Wu5wQ6Jun&_nc_ohc=DK6g3JOQztYAX-frNF&_nc_ht=scontent.fzag4-1.fna&oh=00_AT91840M-V5tCuQTJ48jXBy9Rsw0BhxSz-ykrGXmvdJ_WA&oe=62364DB1

5.2. PRIPOVIJEDANJE U RADU S DJECOM S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Izloženost djece pripovijedanju potiče djecu na razmišljanje o svijetu koji ih okružuje, djeca razvijaju socijalno-kognitivne vještine, uče se zadržavanju koncentracije i pažnje te procesuiranju novih situacija u sigurnom i poznatom okruženju. Pripovijedanje uz korištenje slikopriča poboljšava djetetovu koncentraciju, pamćenje, bogati djetetov vokabular i jezične kompetencije.

Senzoričko pripovijedanje je pripovijedanje u kojem djeca osim slušanja, različitim podražajima (njuha, okusa, vida, dodira) doživljavaju odabrano djelo.

Sudjelovanje u senzoričkom stvaranju priče djeci daje priliku da vježbaju vještine slušanja i čekanja na red što je nekoj djeci veliki izazov.

Ovakvo pripovijedanje omogućuje povezivanje pripovjedača i djece koja ne komuniciraju verbalno. Djeca kroz pripovijedanje u sigurnom, poznatom okruženju, imaju priliku iskusiti podražaje koji bi ih u svakodnevnom životu mogli uznemiriti.

Djeci s oštećenjima vida odgovarat će svjetliji predmeti jasnih rubova koje ćete postaviti u razinu njihovih očiju i lagano pomicati kako bi ih lakše zamijetili.

Različite tkanine mogu poslužiti priči i njenom doživljaju, primjerice ljigava masa za igranje nekoj djeci može predstavljati veliki izazov, ali ako je postepeno uvodimo u priču, ona će privući veći interes od obične tkanine koju dijete osjeća svakodnevno na svojoj koži.

Boja glasa, ritam pripovijedanja i glasnoća dio su senzoričkog iskustva koje valja prilagoditi potrebi grupe. Glasom iskazujemo emociju i on je važniji od onoga što izgovaramo.

Ponekad je potrebno napraviti pauzu, posebno onda kada djeca izgube pažnju. Pauzom im šaljemo znak da smo tu i da čekamo kada će ponovno biti spremni za priču.

Dobro senzoričko iskustvo je ono koje uspije privući pažnju i koje djeluje na sva osjetila.

Brojalice i priče prstima djecu opuštaju, uče rimi, povezivanju događaja i odnosa. Primjerice, djeci na radionici sam često pričala priče prstićima jer sam vidjela da im je na taj način priča približena, mogu je pratiti bez da ih previše okupiraju drugi podražaji. Prilikom korištenja lutaka, često su ih htjeli dodirivati, stavljati na svoje ručice, bacati, stavljati u usta i sl. Na priče prstićima najduže su zadržavali pažnju (djeca mlađe predškolske dobi s teškoćama).

U svome radu zadnjih sedam godina educiram se kao pripovjedač i osobito me veseli vidjeti kad djeca, posebice djeca s teškoćama upijaju neku priču, traže još, i mogu zadržati pažnju dok priča traje.

Kod djece s emocionalnim problemima ili neželjenim ponašanjima u radu koristim često „Bajke koje pomažu djeci“ kao terapijske priče kojima neposredno pokušavamo doći do rješenja određenih problema, prepoznavanja problema kroz pripovijedanje o omiljenim likovima djeteta koji se susreće sa sličnim situacijama iz djetetova života.

Pripovijedanje uz vremensku masažu je aktivnost koju sam nedavno otkrila. Dijete masirajući po leđima uvodimo u svijet pripovijedanja. Riječi prate pokrete koje izvodimo na leđima djeteta, primjerice „Počela je padati kiša...” (dijete po leđima osjeti trnce od naših vrhova prstiju), „...odjednom se na nebu pojavi oblak...” (vrhovima prstiju radimo kružne pokrete).

Slika 12. Pripovijedanje uz rekvizite, preuzeto iz brošure DND Opatija

Slika 13. Pripovijedanje uz masažu, preuzeto iz brošure DND Opatija

5.3. GLAZBENE AKTIVNOSTI U RADU S DJECOM S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Kroz upoznavanje djece s glazbom i glazbenim aktivnostima djecu učimo kako pokazivati emocije, kako se upoznati s različitim zvukovima u sigurnom okruženju, kako dodirnuti različite materijale i navikavati ih na njih (s obzirom da se radi o djeci koja su većinom hipersenzibilna), kako se smiriti i reagirati na negativne situacije, razvijamo auditivnu pažnju i percepciju, djeca se upoznaju s različitim ritamskim elementima, potiče se emocionalni i kognitivni razvoj te dječje stvaralaštvo i mašta.

U bogatom poticajnom glazbenom okruženju djeca su motivirana na pjevanje, pjevanje uz pratnju, sviranje, ples uz glazbu, igre prepoznavanja i zapamćivanja zvukova, aktivno slušanje glazbe, likovno izražavanje na temelju glazbenog doživljaja, dramatizaciju u glazbenoj priči, čitanje priča popraćenih zvučnim elementima, upoznavanje glazbenih instrumenata, slušanje i prepoznavanje zvukova koji nas okružuju u svakodnevnom životu, učenje brojalica i pjesmica te igre prstićima s ciljem poticanja pravilnog izgovora, ritmičnosti govora i lakšeg savladavanja rastavljanja riječi na slogove i stihove.

Kroz zajedničke radionice djece i roditelja, u suradnji možemo sami izrađivati instrumente (primjerice šuškalice) i time djeca uče sama stvarati i proizvoditi zvukove koje ćemo koristiti. U radu igraonice imala sam djevojčicu s autizmom koja se jako bojala zvukova, dok nisam donijela piano koji je sama počela svirati, i time smo se polako upoznavali sa zvukovima. Fasciniralo me promatranje upijanja svake tipke koju je sama izvodila i kako ju je bez problema prihvaćala, jer je sama upravljala zvukovima koje proizvodi.

Slika 14. Centar glazbenih aktivnosti, preuzeto iz brošure DND Opatija

5.4. SENZORNE AKTIVNOSTI U RADU S DJECOM S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Djeca uživaju istraživati svijet kroz dodir, pokret, okus, miris, zvuk.

Osjeti su hrana za živčani sustav, a mozak neprekidno traži raznovrsnu senzornu hranu kako bi se razvio i funkcionirao. Mozak mora organizirati sve osjete kako bi se čovjek normalno kretao, učio i ponašao.

Mozak se najbrže razvija u predškolskoj dobi i zato je važno stimulirati procese senzorne integracije kod djece raznim senzornim igrama i aktivnostima kako bi djeca bila spremnija usvajati nova znanja i vještine. Senzorne igre olakšavaju istraživanje i prirodno potiču djecu na otkrivanje znanstvenih procesa, potiču razvoj spoznaje i aktivno-istraživački odnos prema osobinama ponuđenih materijala⁵

Terapija senzornom integracijom pomaže djeci razviti socijalne vještine, osjetilno-motoričke sposobnosti, utječe na poboljšanje u ponašanju, komunikaciji i interakciji s drugima, što je ključno za razvoj djece i njihovo sudjelovanje u svakodnevnom životu.

Dijete ima potrebu steći iskustva koja će ga vratiti sebi samome, iskustva koja će obnoviti i ojačati njegovu svijest o temeljnim osjetilima koje otkriva i pomoću kojih se razvija: osjet vida, okusa, dodira, mirisa i sluha (prema Oaklander, 1996).

Integrirajući glazbene, likovne i govorne aktivnosti ujedno provodimo senzorne aktivnosti u radu s djecom s teškoćama. Bogatstvo i raznolikost materijala koji dijete okružuju izrazito su važni za djetetov rast i razvoj.

Senzorne aktivnosti mogu biti obogaćene senzornom sobom koju će dijete s teškoćama i posebnim potrebama koristiti kao sigurno i poznato okruženje u kojem će samostalno ili uz vodstvo istraživati. Bazen s lopticama, ljuljačka, švedske ljestve, lopte za skakanje, senzorne vreće, prsluci, didaktička sredstva i pomagala sve su načini kojima dijete istražuje i bogati svoja osjetila.

Senzorne aktivnosti poput provlačenja kroz tunele, dodirivanja pikavih loptica, svjetleće kutiće pružaju djeci podražaje koji su im potrebni za stimuliranje procesa senzorne integracije.

Neke od senzornih aktivnosti koje sam koristila u radu s djecom s teškoćama su izrada senzornih bočica, šuškalica, bojanje nožica i otiskivanje boje, korištenje kinetičkog pijeska, bojanje kroz vrećice i sl.

⁵(<https://vrtic-ivancice.hr/2019/02/13/senzorne-aktivnosti/> preuzeto 10. veljače 2022.)

Slika 15. Izrađivanje senzornih šuškalica⁶

Slika 16. Senzorne aktivnosti unutar senzorne sobe⁷

⁶preuzeto sa stranica DND Opatija: https://scontent.fzag4-1.fna.fbcdn.net/v/t39.30808-6/273711137_3222711228009937_1729230661418960065_n.jpg?_nc_cat=100&ccb=1-5&_nc_sid=8bfeb9&_nc_eui2=AeHalQZWfycfc3Qhy-T3KTLRkCcB1c2rVcuQJwHVzatVyy1TzgiUHh8aNSZNP32jGgky2063lQHrOn_FCS3K8Ea&_nc_ohc=fveUOXq2g9wAX8E7AKy&_nc_ht=scontent.fzag4-1.fna&oh=00_AT8q8gLqa7rmtcLUkcyu7rO8fsPdnVEocfc5reyD2DvUGA&oe=6235A0CB

⁷preuzeto sa stranica DND Opatija: https://scontent.fzag4-1.fna.fbcdn.net/v/t39.30808-6/272406456_3202581000022960_7732138859876240115_n.jpg?_nc_cat=107&ccb=1-5&_nc_sid=8bfeb9&_nc_eui2=AeGJX7PCwrXTJVDFWF8kcSf5eGYfKDXURDN4Zh8oPFREM4c7-BA3ITFQ2jDB1aP-KhEeVkm1WvQf_QMm1YgdLXtq&_nc_ohc=coolKT5Uu0sAX_PS8RR&tn=y0trUVZhvPc1159u&_nc_ht=scontent.fzag4-1.fna&oh=00_AT-5dHwsHE18s_qOFWQpW3ifA9aNWd2v1Mujao8XWUxutA&oe=62362206

5.5. TERAPIJA IGROM

Terapija igrom je psihoterapijski proces namijenjen djeci s emocionalnim teškoćama i teškoćama u razvoju od 3. do 12. godine života. Igra je djetetu neophodna, igrajući se dijete uči o svijetu koji ga okružuje, pomoću igre dijete iskušava i proživljava poznate, ali i nepoznate situacije. Ona je oblik samoterapije djeteta kojom ono rješava frustracije, zbunjenost, tjeskobu, sukobe (prema Oaklander, 1996).

Igra djetetu služi kao jezik u kojoj simboli igre zamjenjuju riječi. Dijete igrom formulira ono što želi, ali možda ne može izreći radi nedostatka bogatstva rječnika ili nemogućnosti verbaliziranja.

Terapiju igrom terapeut provodi s djetetom individualno, u tretmanima od 45 minuta do sat vremena. U terapiji terapeut promatra način na koji se dijete igra: kako se igra, s kojim igračkama se igra, a koje igračke izbjegava, kakav je stil igre, je li dijete organizirano ili nije, kakav je sadržaj igre, je li usamljen, nasilan ili nježan i sl.

Igra nije djetetu samo zabava i razbibriga, ona pomaže terapeutu da upozna dijete, razvija uzajamno povjerenje i iskrenost. Igre su osobito korisne za djecu s teškoćama u komunikaciji i onu koja se teže koncentriraju na pojedinu aktivnost.

Hendricks (1971) je opisala obrasce ponašanja koji slijede tijekom Terapije igrom kod djece:

Sesija 1 do 4: u ovom stadiju djeca izražavaju znatiželju, istražuju, kreativno se izražavaju u igru, iskazuju sreću ili anksioznost;

Sesija 5 do 8: djeca i dalje istražuju, kreativno se izražavaju, pokazuju znakove agresije i agresivnije igre, emocije sreće i tuge se nastavljaju;

Sesije 9 do 12: opadanje agresivnih igara kod djece, igre o odnosima su se povećale, sreća i kreativnost prevladavaju za vrijeme terapija, dobivene su informacije o obitelji i samoj djeci;

Sesije 13 do 16: kreativno izražavanje i igre s odnosima prevladavaju, povećane su agresivne reakcije u pojedinim reprodukcijama obiteljskih odnosa, izražavanje emocija sreće, ljutnje, nesamopouzdanja;

Sesije 17 do 20: igre uloga i dramske uloge prevladavaju terapijom, povećano povjerenje i stabilniji odnos s terapeutom, prevladava emocija sreće, poneki agresivni ispadi;

Sesija 21 do 24: igre odnosa i dramske uloge dominiraju terapijama, povećana dominacija slučajne simboličke igre (bez reprodukcije stvarnih događaja).

Withee (1975) je u svom istraživanju navela kako agresivni ispadi djece se događaju za vrijeme od 4 do 7 sesije terapije, dok nakon toga drastično opadaju, a kreativno izražavanje, igra uloga i simbolička igra prevladavaju. Djeca se češće otvaraju tijekom sesija 10 do 12.

Također, uočene su razlike u ponašanjima djevojčica i dječaka polaznika terapija: dječaci se češće izražavaju agresivno nego djevojčice, i više koriste glas kao sredstvo oponašanja za vrijeme igre uloga kojim naglašavaju dominaciju u pojedinoj situaciji. Djevojčice više

verbaliziraju svoje osjećaje, radije se kreativno izražavaju nego dječaci, i mogu verbalizirati svoja ponašanja i osjećaje (prema Landreth, 2012).

U terapiji igrom terapeut u bilo kojem trenutku može od djeteta zatražiti da ponovi situaciju koju je izvelo, da stane ili naglasi radnju.

Terapeut usmjerava djetetovu pozornost na osjećaje koje sugerira njegova igra ili sadržaj igre, da dijete oponaša različite predmete korištene u igri igrom uloga i oponašanjem glasova. Zatim sadržaj igre terapeut prenosi na situacije s kojima se dijete susreće u stvarnom životu kako bi se identificiralo s određenom životinjom, predmetom, osobom.

Prema Landreth (2012) svaki izbor koji dijete donese prilikom odabira igračke koju će koristiti je preuzimanje kontrole nad vlastitim životom i izrazito važan odabir koji terapeut ne smije djetetu nametati. Dijete samostalno odabire različite predmete (igračke). Kutić za terapiju igrom sadrži: životinje (domaće i egzotične), lutkice, lutkice za pripovijedanje, vojnike, kućicu za lutke, kuhinju, prijevozna sredstva, ograde, pijesak, vodu, kuhinjski pribor, bubanj ili kahan.

Terapija igrom provodi se kroz nekoliko područja koji se razlikuju po korištenom materijalu: pijesak i voda koji omogućuju najraznovrsnije proizvode mašte, primjerice ukopavanje, pravljenje krajolika, tunela, mora. Mokar ili suh, pijesak je djeci ugodan na dodir, a velik broj taktilnih pokusa može se izvesti dodavanjem vode (prema Huhlaev, 2011).

Kao terapijsku tehniku, terapeuti koriste i terapijsku projekciju: test apercepcije u kojem dijete priča priču o slici, test apercepcijske teme u kojem dijete priča priču kroz slike koje mu terapeut nudi o sadržaju koji se prema djetetu odvija na slikama, testovi „Nacrtaj neku osobu“, „Kuća-drvo-osoba“, „Crtež obitelji u poslu: poslovi, stil, simboli“, „Rorschachove mrlje“ u kojem dijete kroz mrlje tinte samostalno smišlja i izvodi priču, „Luscherov test boja“ u kojima dijete odabire boje, a terapeut im interpretira odgovore i dr.

Terapija glazbom izrazito je važna u izražavanju djetetovih osjećaja. Kroz razgovor o zvukovima, strašnim, tužnim, sretnim, ugodnim, neugodnim, terapeut koristi glazbu kao sredstvo kojim dijete identificira s pojedinom emocijom koju želi proizvesti kod djeteta. Primjerice, koristeći različite instrumente i pjesme kod djece terapeut izaziva emociju s kojom se dijete susreće kako bi nešto prebrodilo, ili uvelo dijete u razmišljanje u pojedinoj temi. Glazba i igre s glazbom mogu se koristiti kao tema aktivnosti u terapiji, ili kao popratno sredstvo prilikom izvedbe druge aktivnosti (primjerice izražavanje emocija kroz crtež, sliku i dr.).

Pred kraj svake terapije, terapeut naglašava da se bliži kraj: „Ema, imamo još 5 minuta do završetka“. Izrazito je važno najaviti točan kraj susreta kako bi dijete imalo priliku dovesti se u kontrolu pred kraj samog susreta i pripremiti se za završetak aktivnosti (Landreth, 2012).

Slika 17. Izražavanje emocija uz glazbu ⁸

⁸ preuzeto sa stranica Društva „Naša djeca“ Opatija: https://scontent.fzag1-2.fna.fbcdn.net/v/t39.30808-6/275475995_3237368876544172_996849359159669796_n.jpg?_nc_cat=103&ccb=1-5&_nc_sid=8bfeb9&_nc_eui2=AeHveZZGif4Wk1wAl-pDNI_jVJ17KxLzXVNUhXsrEvNdU0hVT3Ru18N7zapk1jNS5tiZ_STQ6y-ktg0vNf2_Y0iD&_nc_ohc=YALCSjuUejoAX-as0YI&_nc_ht=scontent.fzag1-2.fna&oh=00_AT_K4vDprUzeKINrHsonJYxKkatXAw9dA7X2DQOIVzLtjg&oe=6268BEA0

6) RADIONICA/IGRAONICA „KOLIBRIĆI“ ZA DJECU S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Društvo „Naša djeca“ Opatija je nevladina udruga koja se bavi osmišljavanjem i organiziranjem slobodnog vremena djece predškolske i školske dobi svoj rad temelji na Konvenciji UN-a o pravima djece, zadaćama iz odgojnog i obrazovnog sustava Republike Hrvatske.

Jedna od aktivnosti koja se provodi unutar udruge je Radionica/igraonica za djecu s teškoćama u razvoju „Kolibrići“.

Radionica igraonica „Kolibrići“ jedan je od najdugovječnijih programa koji se nude u gradu Opatiji za razvojnu podršku djeci koji je započeo s djelovanjem na Valentinovo prije 20 godina u suradnji s američkom zakladom AED/USAD u sklopu projekta „Više od igre“ (prema brošuri Društva „Naša djeca“ Opatija, Kolibrići).

Djeci i roditeljima se nudi unutar aktivnosti:

- pomoć u učenju za djecu koja imaju teškoće u razvoju ili imaju slabije ocjene, prema preporuci stručnih službi škola u Opatiji i Lovranu (pomoć u savladavanju gradiva; tehnike učenja; savjetovanje roditelja vezane uz tehnike učenja)
- predavanja za roditelje
- kreativne radionice za djecu s teškoćama u razvoju i njihove roditelje (likovne radionice, glazbene radionice, dramske radionice)
- radionice poticanja senzorne integracije za djecu s teškoćama u razvoju
- aktivnosti poticanja integracije osjetilnih sustava- aktivnosti za poticanje integracije vestibularnog, proprioceptivnog, taktilnog, vidnog, slušnog sustava kod djece s teškoćama u razvoju
- savjetovanje roditelja vezane uz potrebe djeteta u vidu senzorne integracije
- bajkaonice za djecu s teškoćama u razvoju; pričanje priča uz slikopriče; pripovijedanje kratkih priča
- predavanja za roditelje - program „Rastimo zajedno“

Stručni tim koji provodi programe radionice čine: psiholog, edukacijski rehabilitatori, senzorni terapeut, učitelji razredne nastave, odgojitelj-verificirana pripovjedačica.

Slika 18. Proslava rođendana „Kolibrića“⁹

⁹ Preuzeto sa: <https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fdnd-opatija.hr%2Fvijesti%2Fproslava-16-rodendana-kolibrica%2F&psig=AOvVaw2YNf4RwLuyL-c0w7R5FlxS&ust=1647442892183000&source=images&cd=vfe&ved=0CAsQjRxqFwoTCOCT9JWxyPYCFQAAAAAdAAAAABAD>

7) ZAKLJUČAK

Ovim radom približila sam i pokazala metode kojima djecu s teškoćama možemo i trebamo kao odgojitelji uvesti u svijet istraživanja, mašte, stvaralaštva i kreativnosti.

Odgojitelj je u dječjem vrtiću u svakodnevnim aktivnostima s djecom urednog razvoja i djecom s teškoćama u razvoju, stoga, mora biti osoba koja je odgovorna, samosvjesna, kreativna, spremna na konstantan rast i razvoj, kako samoga sebe tako i skupine djece s kojom radi. Suradnja sa stručnim timom dječjeg vrtića, roditeljima i djetetom temelj je sigurnog rasta i razvoja, u skladu djetetovim potrebama i sposobnostima.

Poticanje kreativnog stvaralaštva, aktivnog dječjeg sudjelovanja i razumijevanja svakog djeteta na njemu primjeren i individualiziran način sukladno s njegovim potrebama i mogućnostima karakteristike su kojih bi se svaka osoba koja radi s djecom, a posebice s djecom s teškoćama trebali pridržavati.

Inkluzija, razumijevanje, tolerancija, poštivanje ideali su koji se uče od malih nogu, iako često nedostaju, treba ustrajati na njima za dobrobit svakog djeteta.

Svatko od nas poseban je na svoj način. Drugačiji na svoj način. Kreativna na svoj način. Svatko od nas različitim načinima izražava svoje osjećaje, svoj unutrašnji svijet i svoje „ja“ prenosi u stvarnost. Za mene ta različitost je nešto što je prekrasno, što me tjera naprijed, što me tjera na učenje i rad, što me tjera na pozitivnost i što mi donosi osmijeh na lice. Svi smo mi ujedinjeni u različitosti, i radi toga svatko od nas je prekrasno svoj, prekrasno drugačiji, prekrasno posebniji, a zadatak odgojitelja u dječjem vrtiću je pronaći način kojim će ta posebnost svakog djeteta izaći u svijet koji nas okružuje.

8) POPIS KORIŠTENE LITERATURE

- Abraham, M.R., Morris, L.M. i Wald, P.J. (1993). *Inclusive early childhood education*. San Antonio, TX: Communication Skill Builders.
- Bruner, J.S. (1966). *Toward a theory of instruction*. New York. W.W.: Norton.
- Cook, E., Tessier, A. i V.B. Armbruster (1987). *Adapting Early Childhood Curricula for Children with Special Needs*. Merrill.
- Daniels, E. i Stafford, K. (2003). *Kurikulum za inkluziju – priručnik br.4*. Zagreb: Pučko otvoreno učilište Korak po korak.
- Došen-Dobud, A. (1995). *Malo dijete-veliki istraživač*. Zagreb: Alineja.
- Drandić, D. (2017). Uloga pomoćnika u nastavi u provođenju inkluzivnog obrazovanja. *Napredak: časopis za pedagošku teoriju i praksu*, 158, 4, 439-459.
- Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe (2008). https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_06_63_2128.html
- Greenspan, S., Wieder, S. i Simons, R. (2004). *Dijete s posebnim potrebama*. Buševac: Ostvarenje d.o.o.
- Hansen Kirsten, A., Kafumann Roxanne. K. i Walsh, K.B. (2006). *Kurikulum za vrtiće*, 3. izdanje. Zagreb: Pučko otvoreno učilište Korak po korak.
- Hendricks, S. (1971). *A descriptive analysis of the process of client-centered play therapy*. Doctoral dissertation, North Texas State University.
- Huhlaev, O. (2011). *Škrinjica za dječju dušu*. Zagreb: Planet Zoe d.o.o.
- Kostelnik, M.J. (1997). Guiding emotional development. U: E. Szanton, (Ed.), *Creating child-centered programs for infants and toddlers* (Chapter IV). Washington, DC: Children's Resource International, Inc.
- Landreth, G.L. (2012). *Play Therapy The Art of the Relationship*. Taylor & Francis Group
- Oakland, V. (1996). *Put do dječjeg srca*, Grafički zavod Hrvatske d.o.o., Zagreb
- Oussoren, R.A. (2008). *Ples pisanja*. Buševac: Ostvarenje d.o.o.
- Rade, R. (2015). *Mala djeca s komunikacijskim teškoćama*. Zagreb: Foma studio.
- Slunjski, E. (2001). *Integrirani predškolski kurikulum: rad djece na projektima*. Zagreb: Mali profesor.
- Slunjski, E. (2012). *Tragovima dječjih stopa*. Zagreb: Profil.
- Snell, M. E. i Vogtle, L.K. (1996). Interpersonal relationships of school-age children and adolescents with mental retardation. U: R. L. Schalock (Ed.), *Quality of life: Its application to persons with disabilities*, 2, 43 - 61. Washington: American Association on Mental Retardation.
- Stokes Szanton, E. (2005). *Kurikulum za jaslice*. Zagreb: Pučko otvoreno učilište Korak po korak.
- Vaughn, S., Bos, C. i Lund, K. (1986). But they can do it in my room: Strategies for promoting generalization. *Teaching Exceptional Children*, Spring, 176-180.
- Vygotsky, L. (1967). *Play and its role in the mental development of children*, *Soviet Psychology*, 12, 62-67

- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes* (M. Cole, V. John-Steiner, S. Scribner and E. Souberman, Eds. And Trans). Cambridge, MA: Harvard University Press
- Withee, K. (1975). *A descriptive analysis of the process of play therapy*. Doctoral dissertation, North Texas State University).

ONLINE:

- Brošura „Kolibrići“ DND Opatija: file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/Kolibrici%20-%20brošura%20DND.pdf
- Nacionalni kurikulum za Rani i predškolski odgoj i obrazovanje Republike Hrvatske (NN 05/2015): <https://mzo.gov.hr/istaknute-teme/odgoj-i-obrazovanje/nacionalni-kurikulum/nacionalni-kurikulum-za-rani-i-predskolski-odgoj-i-obrazovanje/3478>
- Senzorne aktivnosti; <https://vrtic-ivancice.hr/2019/02/13/senzorne-aktivnosti/> (Posjećeno 17. veljače 2022.)
- Senzoričko pripovijedanje: <https://brickzine.hr/kad-prica-zamirise-senzoricko-pripovijedanje-za-djecu-s-teskocama-u-razvoju/> (Posjećeno 22. siječnja 2022.)

9) NAPOMENA

Za korištenje slika djece u završnom radu dobivena je suglasnost roditelja polaznika Radionice/igraonice „Kolibrići“ i udruge Društvo „Naša djeca“ Opatija.

DRUŠTVO NAŠA DJECA OPATIJA
Opatija, Lipovica 2
Telefon: 051/272-443 ☺ Faks: 051/272-443
E-mail: info@dnd-opatija.hr
IBAN: HR0524020061100257164
M.B. 1265008
OIB: 47913506308

Predmet: Suglasnost za korištenje fotografija u završnom radu

Društvo „Naša djeca“ Opatija, St. Lipovica 2, Opatija OIB: 47913506308, daje suglasnost za korištenje fotografija s društvenih mreža i brošure „Radionica/igraonica „Kolibrići“ za razvojnu podršku djeci DND Opatija 2002. – 2022., autor: Sanja Škorić, 2022., u završnom radu studentice **Antonia Katić** „Kreativne radionice/igraonice u vrtiću za djecu s teškoćama u razvoju“ studentice 3. godine Izvanrednog studija Ranog predškolskog odgoja i obrazovanja Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti u Puli.

S poštovanjem,

Sanja Škorić, tajnica DND Opatija

The signature is written in blue ink. To its left is a circular blue stamp with the text "DRUŠTVO NAŠA DJECA OPATIJA" around the perimeter and a central logo.

Opatija, 21. lipnja 2022.

10) SAŽETAK

Tema ovog završnog rada je kreativno stvaralačke aktivnosti u radu s djecom s teškoćama u vrtiću kroz primjer dugogodišnjeg rada Radionice/igraonice za djecu s teškoćama u razvoju „Kolibrići“ koja djeluje pri udruzi Društvo „Naša djeca“ Opatija.

U radu je naglasak stavljen na ulogu odgojitelja u provođenju kreativno-stvaralačkih aktivnosti u radu s djecom s teškoćama te različiti primjeri kreativno-stvaralačkih aktivnosti koji se u radu s djecom s teškoćama mogu koristiti.

Osobni rast i razvoj odgojitelja iznimno je važan u radu s djecom urednog razvoja, a posebice u radu s djecom s teškoćama u razvoju.

Vrtić kao odgojno-obrazovna ustanova svakom djetetu jamči kvalitetan i siguran rast i razvoj u sigurnom i poticajnom okruženju. Odgojitelji su osobe koje direktno svakodnevno sudjeluju u radu s djecom i aktivno doprinose rastu i razvoju svojih polaznika svojih grupa.

U radu s djecom s teškoćama kreativno-stvaralačke aktivnosti koje se mogu i koje su opisane u ovom radu su različite likovno-kreativne aktivnosti, oblici pripovijedanja, glazbene aktivnosti, senzorne aktivnosti i terapija igrom. Svaka od ovih aktivnosti ima izniman značaj i ulogu u poticanju kreativnog stvaralaštva kod djece s teškoćama u razvoju kako bi im djetinjstvo bilo što sretnije, kreativnije, sigurnije.

11) SUMMARY

The topic of this final paper is creative activities in working with children with disabilities in kindergarten through the example of long-term work of the Workshop/playroom for children with disabilities "Hummingbirds" which operates within the association Society "Our Children" Opatija.

The paper emphasizes the role of educators in carrying out creative activities in working with children with disabilities and various examples of creative activities that can be used in working with children with disabilities.

The personal growth and development of educators is extremely important in working with children for orderly development, and especially in working with children with disabilities.

Kindergarten as an educational institution guarantees every child quality and safe growth and development in a safe and stimulating environment. Educators are people who directly participate in the work with children on a daily basis and actively contribute to the growth and development of their children within their groups.

In working with children with disabilities, the creative activities that are described in this paper are various art and creative activities, forms of storytelling, musical activities, sensory activities and play therapy. Each of these activities has an exceptional importance and role in encouraging creativity in children with disabilities to ensure them a creative, safe and loving childhood.

12) POPIS KORIŠTENIH SLIKA

Slika 1. Primjer sobe dnevnog boravka iz priručnika Daniels i Stafford (2003) *Kurikulum za inkluziju*.

Slika 2. Adaptacija prostora iz priručnika Daniels i Stafford (2003) *Kurikulum za inkluziju*.

Slika 3. Primjer adaptacije vanjskog prostora iz priručnika Daniels i Stafford (2003) *Kurikulum za inkluziju*.

Slika 4. Korištenje kartica dnevnih aktivnosti iz priručnika Daniels i Stafford (2003) *Kurikulum za inkluziju*.

Slika 5. Imenovanje predmeta kojima obrađujemo temu iz priručnika Daniels i Stafford (2003) *Kurikulum za inkluziju*.

Slika 6. Modeliranje glinom

Slika 7. Konstrukcijske tehnike, preuzeto iz brošure DND Opatija

Slika 8. Tehnike kaširanja, preuzeto iz brošure DND Opatija

Slika 9. Oslikavanje tehnikom tempere, autoportret

Slika 10. Ples pisanja

Slika 11. Ples pisanja

Slika 12. Pripovijedanje uz rekvizite, preuzeto iz brošure DND Opatija

Slika 13. Pripovijedanje uz masažu, preuzeto iz brošure DND Opatija

Slika 14. Centar glazbenih aktivnosti, preuzeto iz brošure DND Opatija

Slika 15. Izrađivanje senzornih šuškalica

Slika 16. Senzorne aktivnosti unutar senzorne sobe

Slika 17. Izražavanje emocija uz glazbu

Slika 18. Proslava rođendana „Kolibrića“